ligheder i forbindelse med et søgsmål i form af at skulle anlægge sag ved retterne i den stat, på hvis område medkontrahenten har bopæl. Disse bestemmelser gælder kun for private, endelige forbrugere, som ikke driver forretnings- eller erhvervsmæssig virksomhed, og som har indgået en af de i artikel 13 opregnede kontrakter og i overensstemmelse med artikel 14 er parter i en retssag. Heraf følger, at konventionens artikel 13 skal fortolkes således, at en sagsøger, som handler under udøvelse af sin erhvervsmæssige virksomhed og derfor ikke selv er en forbruger, der er part i en af de i artikel 13, stk. 1, nævnte kontrakter, ikke kan benytte konventionens specielle kompetenceregler i sager om forbrugerkontrakter.

RETSMØDERAPPORT
i sag C-89/91 *

I — Faktiske omstændigheder og skriftlig forhandling

1. Det tyske selskab TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH (herefter benævnt »TVB«), München, anlagde sag ved de tyske domstole mod det amerikanske børsmæglerselskab E. F. Hutton & Co. Inc. (herefter benævnt »Hutton Inc.«), New York (USA), med påstand om tilbagebetaling af et pengebeløb og om erstatning. Hutton Inc. er i mellemtiden blevet overtaget af det amerikanske selskab Shearson Lehman Hutton Inc., New York (herefter ligeledes benævnt »Hutton Inc.«).

2. TVB anlagde sag mod Hutton Inc. på grundlag af en rettighed, som var blevet overdraget til det tyske selskab. Overdrageren, en tysk dommer, havde som led i en kommissionsaftale overladt det til Hutton Inc. at udføre valuta-, værdipapir- og vareterminsforretninger. Med henblik herpå havde han i 1986 og 1987 indbetalt betydelige beløb, som fuldt ud — bortset fra et lille restbeløb — gik tabt som følge af spekulationsforretninger.

3. Hutton Inc. havde annonceret for sine ydelser i dagblade og tidsskrifter i Forbundsrepublikken Tyskland. Forretningsforholdet mellem Hutton Inc. og overdrageren kom derefter i stand gennem E. F. Hutton & Co. GmbH (herefter benævnt »Hutton GmbH«), som har hjemsted i Tyskland. Hutton GmbH, som er underordnet Hutton Inc., foretager rådgivning af kunderne i forbindelse med de forretninger, Hutton Inc. udfører. Hutton GmbH optrådte i det mindste som formidler i forbindelse med alle de købs- og salgsordrer, overdrageren afgav.

* Processprog: tysk.

Anparterne i Hutton GmbH indehaves af E. F. Hutton International Inc., som er et 100% ejet datterselskab af Hutton Inc. og har hjemsted i New York. Desuden varetager flere personer ledelsesfunktioner såvel i Hutton Inc. som i Hutton GmbH.

4. TVB stillede over for Hutton Inc. krav om tilbagebetaling af de beløb, overdrageren havde mistet. Til støtte for kravene gjorde TVB gældende, at der forelå ugrundet berigelse og erstatningsansvar på grund af tilsidesættelse af kontraktlige forpligtelser og forpligtelser i forbindelse med kontraktens indgåelse og tillige erstatningsansvar efter reglerne om erstatning uden for kontrakt, da Hutton Inc. ikke i fornødent omfang havde givet overdrageren oplysning om risikoen ved terminsforretninger.

5. Landgericht München, som TVB havde indbragt sagen for, erklærede sig inkompetent og afviste TVB's krav.

Appelinstansen, Oberlandesgericht München, ophævede Landgericht's afgørelse, iden den fandt, at Landgericht havde kompetence i sagen.

Hutton Inc. indgav derefter revisionsanke til Bundesgerichtshof.

6. Bundesgerichtshof nåede frem til, at afgørelsen måtte bero på fortolkningen af artikel 13 i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1978 L 304, s. 17), som ændret ved konventionen af 9. oktober 1978 om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse (EFT 1978 L 304, s. 1, herefter benævnt »konventionen«), da kun denne bestemmelse kunne danne grundlag for de tyske domstoles internationale kompetence.

7. I denne forbindelse lagde Bundesgerichtshof til grund, at en part i valuta-, værdipapir- og vareterminsforretninger må betragtes som forbruger i konventionens artikel 13, stk. 1's forstand, såfremt den pågældende — som overdrageren i det foreliggende tilfælde — deltager i forretningerne uden for sin erhvervsmæssige virksomhed. Der måtte dog tages stilling til, om den kommissionsaftale, der var indgået mellem overdrageren og Hutton Inc., var en »kontrakt, hvis formål er levering af tjenesteydelser« i konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3's forstand.

8. Med hensyn til kravet i konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3, litra a), om, at »en reklamering i den stat, hvor forbrugeren har bopæl«, er gået forud for kontraktens indgåelse, opstod der for Bundesgerichtshof spørgsmål om, hvorvidt denne betingelse var opfyldt, allerede fordi Hutton Inc. i tiden forud for kontraktens indgåelse ofte havde indrykket annoncer i den tyske presse, hvori selskabet tilbød sine tjenesteydelser, eller om det måtte kræves, at overdrageren rent faktisk havde fået kendskab til annoncerne, eller endog, at der skulle foreligge en årsagssammenhæng mellem annoncerne og kontraktindgåelsen.

9. Bundesgerichtshof rejste dernæst spørgsmål om, hvorvidt forbrugerens medkontrahent, i tilfælde hvor denne ikke har bopæl på en kontraherende stats område, er indehaver af en filial, et agentur eller en lignende virksomhed i konventionens artikel 13, stk. 2's forstand, når medkontrahenten som i den foreliggende sag benytter sig af et selskab, gennem hvilket forretningsforholdet mellem forbrugeren og medkontrahenten kommer i stand, men således at selskabet kun optræder som bud, og det ikke er godtgjort, at det selv har indgået forretninger med retsvirkning i forhold til forbrugerens medkontrahent. Bundesgerichtshof fandt det endvidere tvivlsomt, om sager, der opstår i tilknytning til kontraktforhold, som er kommet i stand på denne måde mellem forbrugeren og dennes medkontrahent, er sager vedrørende driften af en filial, et agentur eller en lignende virksomhed i artikel 13, stk. 2's forstand.

10. Bundesgerichtshof fandt det endelig tvivlsomt, om udtrykket »sager om kontrakter« i konventionens artikel 13, stk. 1, skal antages at omfatte krav, der støttes på tilsidesættelse af forpligtelser i forbindelse med kontraktens indgåelse og på ugrundet berigelse. Bundesgerichtshof fandt det tillige tvivlsomt, om en retsinstans, der har kompetence i henhold til konventionens artikel 13 og 14, også skal antages at have international kompetence til at pådømme alle de fremsatte krav i kraft af kravenes indbyrdes sammenhæng, og uanset hvilket grundlag kravene støttes på. De nære forbindelser, som en kontrakt giver anledning til, kunne tale for at indbringe alle tvister mellem kontraktens parter for den retsinstans, der har kompetencen med hensyn til kontraktforholdet. Endvidere kunne formålet med konventionens artikel 13, som er at beskytte forbrugerne, tale for, at der i henhold til bestemmelsen kunne bestå et accessorisk værneting på grund af kravenes indbyrdes sammenhæng for krav uden for kontraktforhold.

11. Da Bundesgerichtshof således fandt, at sagen rejste spørgsmål vedrørende fortolkningen af konventionen, besluttede retten ved kendelse af 29. januar 1991 at udsætte sagen i medfør af protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen, indtil Domstolen har truffet præjudiciel afgørelse om følgende spørgsmål:

»1) Omfatter konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3, kommissionsaftaler om udførelse af valuta-, værdipapir- og vareterminsforretninger?

2) Finder konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3, litra a), anvendelse, når blot forbrugerens medkontrahent før kontraktens indgåelse har annonceret i dagblade eller tidsskrifter i den stat, hvor forbrugeren har bopæl, eller kræves der i henhold til bestemmelsen en forbindelse mellem reklameringen og kontraktens indgåelse?

3) Er forbrugerens medkontrahent indehaver af en filial, et agentur eller en lignende virksomhed i konventionens artikel 13, stk. 2's forstand, når medkontrahenten med henblik på indgåelse og gennemførelse af kontrakten har benyttet et selskab, som er hjemmehørende i den stat, hvor forbrugeren har

bopæl, og som ejes af medkontrahenten, med hvem der også består et personsammenfald, selv om selskabet ikke har fuldmagt til at indgå aftaler, men alene optræder som bud og foretager rådgivning af forbrugeren, og skal sager, der opstår i det således formidlede forhold mellem forbrugeren og dennes medkontrahent, anses for at være sager vedrørende driften af filialen, agenturet eller en lignende virksomhed?

4) a) Omfatter begrebet 'sager om kontrakter' i konventionens artikel 13, stk. 1, ud over indtaling af erstatningskrav som følge af tilsidesættelse af kontraktlige forpligtelser også indtaling af krav, der støttes på tilsidesættelse af forpligtelser i forbindelse med kontraktens indgåelse (culpa in contrahendo) og på ugrundet berigelse i forbindelse med tilbageførsel af ydelser i henhold til kontrakten?

b) Såfremt der under en sag er fremsat erstatningskrav som følge af tilsidesættelse af kontraktlige forpligtelser og forpligtelser i forbindelse med kontraktens indgåelse, berigelseskrav samt krav om erstatning efter reglerne om erstatning uden for kontrakt, giver konventionens artikel 13, stk. 1, da hjemmel for et accessorisk værneting som følge af kravenes indbyrdes sammenhæng, også for så vidt angår de krav, der ikke støttes på aftale?«

12. Bundesgerichtshof's kendelse er registreret på Domstolens Justitskontor den 11. marts 1991.

13. I medfør af artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for De Europæiske Fællesskabers Domstol er der indgivet skriftlige indlæg den 20. juni 1991 af den tyske regering ved Ministerialrat C. Böhmer, Forbundsjustitsministeriet, som befuldmægtiget, den 21. juni 1991 af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved P. van Nuffel, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, bistået af advokat A. Böhlke, Frankfurt, samt den 27. juni 1991 af TVB ved advokat J. Kummer, Karlsruhe, og af Shearson Lehman Hutton Inc. ved advokat G. Limberger, Frankfurt.

14. På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisoptagelse.

Domstolen har dog besluttet at opfordre parterne i hovedsagen, de kontraherende stater i konventionen samt Kommissionen til skriftligt at besvare en række spørgsmål. Hutton Inc., TVB, den tyske regering, Det Forenede Kongerige og Kommissionen har efterkommet opfordringen inden for den fastsatte frist.

II — Skriftlige indlæg for Domstolen

15. Appellanten i revisionsankesagen, *Hutton Inc.*, har indledningsvis anført, at Bundesgerichtshof i forelæggelseskendelsen har taget udgangspunkt i en stiltiende forudsæt-

ning om, at konventionen finder anvendelse på sager, hvori sagsøgte — som i hovedsagen mellem TVB og Hutton Inc. — er en juridisk person, der ikke er hjemmehørende på en kontraherende stats område.

I konventionen — som ifølge sin præambel har til formål inden for Fællesskabet at styrke retsbeskyttelsen for de dér bosiddende personer — bestemmes det imidlertid i artikel 4, stk. 1, at såfremt sagsøgte har bopæl eller hjemsted uden for de kontraherende staters område, afgøres retternes kompetence efter lovgivningen i den stat, hvor sagen anlægges, dog med forbehold af bestemmelserne i artikel 16, som imidlertid ikke er relevant i hovedsagen.

Konventionens artikel 4, stk. 1, indebærer således, at den sag, der har givet anledning til den præjudicielle forelæggelse, falder uden for konventionens anvendelsesområde, da Hutton Inc. har hjemsted i New York og ikke har en filial eller lignende i konventionens artikel 13, stk. 2's forstand i Forbundsrepublikken Tyskland. I øvrigt bekræfter ordene »dog med forbehold af artikel 4« i artikel 13, stk. 1, at en anvendelse af konventionen på sager om forbrugerkontrakter forudsætter, at sagsøgte har bopæl eller hjemsted på en kontraherende stats område.

Endelig indeholder konventionens artikel 13, stk. 2, ganske vist en speciel kompetenceregel for sager om forbrugerkontrakter, nemlig med hensyn til en filial mv. med fuldmagt til at indgå aftaler for en sagsøgt, som har hovedsæde uden for de kontraherende staters område, men i sagen for den forelæggende ret opfylder Hutton Inc. ikke betingelserne i henhold til denne bestemmelse.

a) Med hensyn til den forelæggende rets *første spørgsmål* har Hutton Inc. anført, at konventionen i sin oprindelige affattelse kun indeholdt kompetenceregler til fordel for forbrugere på begrænsede områder, nemlig i sager om køb af løsøregenstande, hvor købesummen skal betales i rater, eller om lån hertil, der skal tilbagebetales i rater. De ændringer i konventionen, der blev foretaget ved tiltrædelseskonventionen af 1978, tog bl.a. sigte på at udvide forbrugerbeskyttelsen ved i konventionens afsnit II, afdeling 4, at indføje specielle kompetenceregler »i sager om forbrugerkontrakter«.

Hutton Inc. har endvidere anført, at begrebet »forbruger« kun omfatter den endelige forbruger, som er en privatperson, men ikke omfatter erhvervsdrivende, og at det i konventionen anvendte udtryk »forbrugerkontrakter« — i overensstemmelse med ordvalget i artikel 5, stk. 1, i konventionen af 19. juni 1980 om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser (EFT L 266, s. 1, herefter benævnt »Rom-konventionen«) — skal forstås som kontrakter »indgået af en person med henblik på en anvendelse, der må anses at ligge uden for hans erhvervsmæssige virksomhed«.

Efter Hutton Inc.'s opfattelse skal forbrugerbegrebet fortolkes selvstændigt og ensartet i de to konventioner under hensyn til de

pågældende bestemmelsers funktion, som er at beskytte den svageste kontraktpart. I den betænkning, der blev afgivet i forbindelse med udarbejdelsen af Rom-konventionen, (EFT 1980 C 282, s. 1, herefter benævnt »Giuliano/Lagarde«-betænkningen) hedder det nærmere, at bestemmelserne om forbrugeraftaler omfatter både salg på kredit og kontantsalg, mens salg af værdipapirer er undtaget.

Efter Hutton Inc.'s opfattelse må det samme, på grund af det manglende beskyttelseshensyn, gælde for kommissionsaftaler med henblik på udførelse af vare- og værdipapirterminsforretninger. Sådanne forretninger har karakter af ren spekulation eller væddemål, og de falder uden for det sociale beskyttelsesformål, som er kendetegnende for forbrugerbeskyttelsesreglerne.

Under disse omstændigheder kan der ikke antages at være tale om en forbruger i konventionens forstand, når det drejer sig om en privatperson i en sikker social position — som i det konkrete tilfælde, hvor overdrageren er dommer — og når den pågældende gennem mange år og næsten professionelt har deltaget i risikable spekulationsforretninger med chance for stor fortjeneste, men med risiko for store tab.

b) For så vidt angår det *andet spørgsmål* har Hutton Inc. anført, at det klart fremgår af ordlyden af konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3, litra a), og af udtalelserne i den sagkyndige rapport, der blev afgivet i forbindelse med udarbejdelsen af konventionen (EFT 1979 C 59, s. 71, herefter benævnt »Schlosser-rapporten«), at der i det mindste skal bestå en faktisk og konkret sammenhæng mellem reklameringen og kontraktindgåelsen. Giuliano/Lagarde-betænkningen synes endog at stille krav om en årsagssammenhæng mellem reklameringen og kontraktindgåelsen.

Herefter må det i det mindste være godtgjort, at forbrugeren er blevet opmærksom på reklamen, og at han også rent faktisk har kunnet tage den i betragtning i forbindelse med sin beslutning om at indgå kontrakten.

Hvis der ikke består den fornødne sammenhæng mellem reklameringen og kontraktindgåelsen, må det, som i den foreliggende sag for den nationale ret, antages, at betingelserne for at bringe konventionens artikel 13 i anvendelse ikke er opfyldt.

c) Med hensyn til det *tredje spørgsmål* har Hutton Inc. anført, at Hutton GmbH udelukkende har varetaget korrespondancen og betalingsforbindelserne mellem Hutton Inc. og dette selskabs kunder i Tyskland, men ikke selv har afsluttet forretninger med retsvirkning for Hutton Inc.

Ingen af de to betingelser i konventionens artikel 13, stk. 2 — hvor der er tale om en »filial, et agentur eller en lignende virksomhed« og om »sager vedrørende driften af en sådan virksomhed« — er således opfyldt.

For så vidt angår den første betingelse fremgår det af Domstolens praksis (dom af 22.11.1978, sag 33/78, Somafer, Sml. s. 2183, og af 9.12.1987, sag 218/86, Schotte, Sml. s. 4905) med hensyn til den samme problemstilling i forbindelse med konventionens artikel 5, nr. 5, at udtrykket »en filial, et agentur eller en lignende virksomhed« forudsætter, at der foreligger et centrum for erhvervsudøvelsen, som udadtil varigt fremtræder som en repræsentation for hovedvirksomheden, og som har de fornødne beføjelser til at indgå aftaler for hovedvirksomheden.

Det afgørende kriterium er således, hvilken adfærd hovedvirksomheden og det selskab, der repræsenterer hovedvirksomheden i udlandet, udviser i forretningssammenhænge, og hvorledes de fremtræder over for tredjemand i deres forretningsforhold. I det foreliggende tilfælde har imidlertid hverken Hutton Inc. eller Hutton GmbH givet udtryk for, at der skulle bestå en sådan repræsentation af hovedvirksomheden. Der er således specielt — ved hjælp af oplysninger på Hutton GmbH's brevpapir — udadtil blevet gjort opmærksom på, at Hutton GmbH udelukkende handler som bud for Hutton Inc.

Hutton Inc. har tilføjet, at det ved fortolkningen af udtrykket »en filial, et agentur eller en lignende virksomhed« i artikel 13, stk. 2's forstand også må tages i betragtning, at bestemmelsen er en undtagelse fra princippet i artikel 13, stk. 1, jf. artikel 4, stk. 1, om, at konventionen kun finder anvendelse på personer med bopæl eller hjemsted på en kontraherende stats område. En sådan undtagelse skal fortolkes strengt, således at en filial mv. som omhandlet i artikel 13, stk. 2, kun kan danne grundlag for den i bestemmelsen hjemlede kompetence i sager om forbrugerkontrakter i tilfælde, hvor sagsøgte er hjemmehørende uden for de kontraherende staters område, såfremt den har fuldmagt til at indgå forretninger i hovedvirksomhedens navn og for dennes regning og dermed optræder som en repræsentation af hovedvirksomheden.

Med hensyn til den anden betingelse har Hutton Inc. anført, at den konkrete sag for den nationale ret ikke vedrører driften af en sådan virksomhed i en kontraherende stat i konventionens artikel 13, stk. 2's forstand. Dette udtryk skal fortolkes ud fra dommene i Somafer-sagen og Schotte-sagen, og heraf fremgår det, at bestemmelsen ikke omfatter tilfælde, hvor det selskab, som repræsenterer hovedvirksomheden, kun har handlet som bud uden selv at have afsluttet forretninger med kunderne som en repræsentation af hovedvirksomheden.

d) Med hensyn til det *fjerde spørgsmål* har Hutton Inc. anført, at udtrykket »kontraktforhold« efter Domstolens praksis vedrørende konventionens artikel 5, nr. 1 (jf. dom af 22.3.1983, sag 34/82, Peters, Sml. s. 987, og af 8.3.1988, sag 9/87, Arcado, Sml. s. 1539) er

et selvstændigt begreb, som først og fremmest skal fortolkes ud fra konventionens systematik og formål, og som principielt omfatter ethvert erstatningskrav, der støttes på tilsidesættelse af kontraktlige forpligtelser.

Hutton Inc. har endvidere anført, at TVB i sagen for den nationale ret ikke har støttet sit krav på, at kontraktlige forpligtelser er tilsidesat, men på, at der foreligger ugrundet berigelse, og at der er ifaldet erstatningsansvar efter reglerne om erstatning uden for kontrakt og erstatningsansvar for tilsidesættelse af forpligtelser i forbindelse med kontraktens indgåelse (culpa in contrahendeo) som følge af, at der ikke i fornødent omfang er gjort opmærksom på risikoen ved spekulationsforretningerne.

Et sådant krav, der støttes på ugrundet berigelse, tager imidlertid sigte på at opnå en tilbageførsel af ydelser, som netop er erlagt uden et bæredygtigt kontraktgrundlag.

Heller ikke krav, som støttes på »culpa in contrahendo«, har karakter af krav i kontraktforhold. Under forhandlinger med henblik på indgåelse af en kontrakt består der således endnu ikke kontraktlige forpligtelser, men kun gensidige forpligtelser for parterne til at udvise den fornødne omhu af hensyn til sikkerheden i omsætningen. Disse forpligtelser er beslægtet med dem, der lægges vægt på efter reglerne om erstatning uden for kontrakt. I overensstemmelse hermed støttes »culpa in contrahendo« i Bundesgerichthof's faste praksis nu på sædvaneretlige regler. Det taler også for at henføre »culpa in contrahendo« under reglerne om erstatning uden for kontrakt, at ansvaret pådrages uafhængigt af, om der overhovedet indgås en kontrakt.

Endelig kan de erstatningskrav efter reglerne om erstatningsansvar uden for kontrakt, som TVB har fremsat for de tyske domstole, heller ikke give grundlag for en kompetence i henhold til konventionens artikel 13 og 14 på grund af kravenes indbyrdes sammenhæng. I denne forbindelse er det betegnende, at Domstolen i sin dom af 27. september 1988 i Kalfelis-sagen (sag 189/87, Sml. s. 5565) ikke fulgte generaladvokatens opfattelse af, at den nære forbindelse, der opstår mellem de parter, der har indgået kontrakten, kan tale for, at alle tvister mellem dem bør kunne indbringes for den retsinstans, der har kompetence til at pådømme sager vedrørende selve kontrakten. Domstolen fastslog derimod, at den ret, som har kompetence til at påkende den del af et krav, der støttes på reglerne om erstatning uden for kontrakt, ikke har kompetence til at påkende andre dele af samme krav, der støttes på andre regler. Som begrundelse herfor udtalte Domstolen, at de specielle kompetenceregler i konventionens artikel 5 — som undtagelser fra princippet om, at kompetencen følger bopælen — skal fortolkes snævert. Dette må efter Hutton Inc.'s opfattelse også gælde for konventionens artikel 13.

På dette grundlag har Hutton Inc. gjort gældende, at konventionen ikke finder anvendelse i tilfælde, hvor sagsøgte ikke har bopæl eller hjemsted og heller ikke har en filial, et agentur eller en lignende virksomhed, som har fuldmagt til at indgå aftaler med tredjemand, på de kontraherende staters område.

I øvrigt har Hutton Inc. foreslået, at Bundesgerichtshof's præjudicielle spørgsmål besvares således:

»1) Kommissionsaftaler om udførelse af valuta-, værdipapir- og vareterminsforretninger falder ikke ind under anvendelsesområdet for konventionens artikel

13, stk. 1, nr. 3, da sådanne forretninger under hensyn til bestemmelsens beskyttelsesformål ikke kan betragtes som tjenesteydelser over for en forbruger.

2) Konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3, litra a), kræver en konkret sammenhæng mellem reklameringen og kontraktens indgåelse. Hvis der ikke består en sammenhæng eller en tilstrækkelig forbindelse mellem reklameringen og den konkrete indgåelse af kontrakten, er den i konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3, forudsatte tilknytning mellem den tjenesteydelse, der skal præsteres i udlandet, og de kontraktforhandlinger, der har fundet sted i indlandet, ikke til stede.

3) En filial, et agentur eller en lignende virksomhed i konventionens artikel 13, stk. 2's forstand foreligger kun, hvis et sådant forretningssted kan indgå aftaler i sagsøgtes navn og for sagsøgtes regning, dvs. at det har fuldmagt til at afslutte retshandler og fremtræder som en sådan repræsentation med fuldmagt hertil for den udenlandske hovedvirksomhed. Derimod skal et rent forbindelseskontor — der optræder som bud over for kunden og alene som bud varetager forretningsforbindelserne mellem kunden og hovedvirksomheden, specielt ved at overbringe korrespondancen, men ikke har fuldmagt til at indgå aftaler for hovedvirksomheden i dennes navn og for dennes regning — ikke betragtes som en filial mv. i artikel 13, stk. 2's forstand. Hvis et sådant forbindelseskontor udelukkende optræder som bud, vedrører tvister mellem forbrugeren og dennes medkontrahent med hjemsted i udlandet ikke dets drift.

4) Begrebet 'sager om kontrakter' i konventionens artikel 13, stk. 1, omfatter ikke tillige indtaling af krav, der støttes på tilsidesættelse af forpligtelser i forbindelse med kontraktens indgåelse (culpa in contrahendo) og på ugrundet berigelse i forbindelse med tilbageførsel af ydelser i henhold til kontrakten. 'Culpa in contrahendo' støttes ikke på kontraktmæssige forpligtelser til at udvise den fornødne omhu, men på forpligtelser, som af hensyn til sikkerheden i omsætningen består i forbindelse med kontraktens indgåelse, og som er beslægtet med dem, der lægges til grund efter reglerne om erstatning uden for kontrakt. Krav, der støttes på ugrundet berigelse, er derfor ikke krav i kontraktforhold, men er lovbestemte krav i henhold til et berigelsesforhold, som først kommer i stand, når en ydelse erlægges uden retsgrund (i kontrakt).

Under en sag, hvor der er fremsat erstatningskrav som følge af tilsidesættelse af kontraktlige forpligtelser og forpligtelser i forbindelse med kontraktens indgåelse, berigelseskrav samt krav om erstatning efter reglerne om erstatning uden for kontrakt, giver konventionens artikel 13, stk. 1, ikke hjemmel for et accessorisk værneting som

følge af kravenes indbyrdes sammenhæng, for så vidt angår de krav, der ikke støttes på aftale. En sagsøger kan således ikke indtale alle konkurrerende krav, der ikke støttes på aftale, sammen med krav, som støttes på en aftale, ved det særlige konventionsværneting i sager om forbrugerkontrakter i medfør af konventionens artikel 13.«

16. Indstævnte i hovedsagen, *TVB*, har generelt anført, at hensynet til, at konventionen gennemføres efter sit formål, må kræve, at anvendelsesområdet for artikel 13 antages at være så vidt som muligt i forbrugernes interesse.

a) Med hensyn til det *første spørgsmål* har TVB anført, at udtrykket »kontrakter, hvis formål er levering af tjenesteydelser« i konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3, skal fortolkes selvstændigt på grundlag af konventionen og ikke bør opfattes således, at det kun omfatter, hvad der forstås ved »Dienstverträge« (aftaler om arbejdsleje, arbejdsaftaler) i tysk ret. Konventionsbestemmelsen må således omfatte »Werkvertäge« (aftaler om værksleje eller entrepriseaftaler) og »Geschäftsbesorgungsverträge« (mandatskontrakter) af enhver art, for så vidt som konventionen ikke selv foreskriver undtagelser, hvilket er tilfældet for transportkontrakter. I øvrigt er tysk rets sondring mellem »Dienstvertrag« og »Werkvertrag« ukendt i flere af de kontraherende staters retsordener.

Også i den juridiske litteratur anbefales en vid fortolkning. Terminsforretninger på udenlandske børser antages således også at være omfattet af konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3.

b) Med hensyn til det *andet spørgsmål* har TVB anført, at der også må anlægges en vid fortolkning af kravet i konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3, litra a), om, at en reklamering i den stat, hvor forbrugeren har bopæl, skal være gået forud for kontraktens indgåelse. Der stilles dog ikke krav om årsagssammenhæng mellem reklameringen og kontraktindgåelsen.

Det afgørende er således i det foreliggende tilfælde, at Hutton Inc. har drevet virksomhed på det tyske marked, og at selskabet af denne grund også må acceptere at blive sagsøgt i en sag for denne kontraherende stats domstole.

c) Med hensyn til det *tredje spørgsmål* vedrørende udtrykket »en filial, et agentur eller en lignende virksomhed« i konventionens artikel 13, stk. 2, har TVB anført, at der på dette punkt må tages de samme hensyn som dem, der har ført til, at Domstolen har anlagt en vid fortolkning af konventionens artikel 5, nr. 5.

Det afgørende må således være, at Hutton Inc. har deltaget i forretningsforhold i Forbundsrepublikken Tyskland, og det kan ikke — som efter tysk procesret — kræves, at Hutton GmbH træffer alle afgørelser i forretningsforholdene selvstændigt og altså ikke kun optræder som bud for Hutton Inc.

d) Hvad endelig angår udtrykket »sager om kontrakter« i konventionens artikel 13,

stk. 1, som Bundesgerichtshof's *fjerde spørgsmål* drejer sig om, har TVB anført, at det af hensyn til en effektiv forbrugerbeskyttelse må fortolkes således, at krav, som støttes på et culpøst forhold ved kontraktens indgåelse, på ugrundet berigelse og på erstatningspådragelse uden for kontrakt, må være omfattet. På dette punkt må der gælde samme hensyn som i forbindelse med konventionens artikel 5, nr. 1, således som Domstolen har fortolket denne bestemmelse i sin dom af 8. marts 1988 i Arcado-sagen.

Det må herefter være utvivlsomt, at krav, som støttes på et culpøst forhold i forbindelse med kontraktens indgåelse, er krav i henhold til et kontraktforhold. Allerede af rent praktiske grunde må det med hensyn til retternes internationale kompetence være utænkeligt at behandle krav som følge af undladelse af at give de fornødne oplysninger under kontraktforhandlingerne anderledes end krav på hovedydelsen i henhold til selve kontrakten.

Kravenes indbyrdes sammenhæng taler også for at lade krav, der støttes på ugrundet berigelse, og krav, der støttes på reglerne om erstatning uden for kontrakt, være omfattet af kompetencereglen i konventionens artikel 13, stk. 1.

Sammenfattende har TVB foreslået, at Bundesgerichtshof's spørgsmål besvares bekræftende.

17. a) *Forbundsrepublikken Tysklands regering* har med hensyn til det *første spørgsmål* indledningsvis anført, at konventionens artikel 13, 14 og 15 i den oprindelige affattelse kun indeholdt specielle kompetenceregler for sager om afbetalingskøb og lignende. Ved tiltrædelseskonventionen af 1978 blev bestemmelserne dog udvidet til også at omfatte andre former for forbrugerkontrakter, og konventionen blev herved bragt i overensstemmelse med Rom-konventionen.

Selv om begrebet »kontrakter, hvis formål er levering af tjenesteydelser« hverken defineres nærmere i selve konventionerne eller i de til konventionen hørende rapporter, taler formålet, som er at beskytte de endelige forbrugere, dog for at fortolke tjenesteydelsesbegrebet vidt. Desuden bør begrebet, som både er anvendt i Bruxelles-konventionen og i Rom-konventionen, afgrænses på samme måde.

Kommissionsforretninger, som tager sigte på udførelse af valuta-, værdipapir- og vareterminsforretninger, må derfor — i overensstemmelse med den herskende opfattelse i den juridiske litteratur og i retspraksis — henføres under kontrakter om levering af tjenesteydelser i konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3's forstand. For denne fortolkning taler også, at aftaler om advokatbistand opfattes som forbrugerkontrakter.

b) Med hensyn til det *andet spørgsmål* har forbundsregeringen anført, at det følger af bestemmelserne i artikel 13, stk. 1, nr. 3, litra a) og b), at kun kontrakter om levering

af tjenesteydelser, som har en tilstrækkelig nær tilknytning til forbrugerens bopæl, falder ind under kompetencereglerne i konventionens afsnit II, afdeling 4.

Når der i forbrugerens bopælsstat er gået en reklamering forud for kontraktens indgåelse, skal reklameringen således rent tidsmæssigt stå i sammenhæng med kontraktens indgåelse, og reklameringen må ikke være foretaget alt for lang tid forud for kontraktens indgåelse.

Der kan dog ikke stilles yderligere betingelser — f.eks. krav om en årsagssammenhæng mellem reklameringen og kontraktens indgåelse eller om bevis for, at forbrugeren er blevet opmærksom på reklameringen — da konventionen skal yde forbrugerne en vidtgående beskyttelse, og begrænsninger af denne art i givet fald skulle fremgå af den pågældende konventionsbestemmelses ordlyd. I Giuliano/Lagarde-betænkningen, som der henvises til i Schlosser-rapporten, kræves der da også kun en målrettet reklamering i »det land, hvor forbrugeren har bopæl«.

Konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3, litra a), må herefter finde anvendelse, allerede når forbrugerens medkontrahent inden for et rimeligt tidsrum forud for kontraktens indgåelse har annonceret i dagblade eller tidsskrifter i den stat, hvor forbrugeren har bopæl.

c) I forbindelse med det *tredje spørgsmål* har den tyske regering henvist til, at Domstolen i De Bloos-dommen (dom af 6.10.1976, sag 14/76, Sml. 1497) med hensyn til konventionens artikel 5, nr. 5, har fastslået, at begrebet »virksomhed« ud fra konventionens formål sigter til en virksomhed med samme væsentlige kendetegn som en filial eller et agentur. Af dommen i Somafer-sagen, hvori Domstolen anlagde en selvstændig fortolkning af kompetencebetingelserne i konventionens artikel 5, nr. 5, fremgår det, at et forretningssted kun falder ind under bestemmelsen, hvis det handler i hovedvirksomhedens navn og umiddelbart kan forpligte denne.

Det ville dog ikke være foreneligt med retssikkerhedsprincippet at anlægge en anden fortolkning af filialbegrebet i konventionens artikel 13, stk. 2, blot fordi bestemmelsen skal beskytte forbrugerne.

Udtrykket »i sager vedrørende driften af en filial, et agentur eller en lignende virksomhed« forudsætter ikke kun, at filialen har indgået en forpligtelse i den udenlandske hovedvirksomheds navn. Det fremgår nemlig af dommen i Somafer-sagen, at den pågældende forpligtelse også skal opfyldes i den kontraherende stat, hvor repræsentationen af hovedvirksomheden er etableret.

Det, der skal tages stilling til i den foreliggende sag, er således, hvor den ydelse, der er karakteristisk for kontrakten, rent faktisk skal erlægges. Da de terminsforretninger, det amerikanske børsmæglerselskab skulle gennemføre, skulle foretages i USA og ikke på

det sted, hvor selskabets repræsentation i Tyskland er beliggende, må tvisten i første række henhøre under driften af forbrugerens medkontrahents hovedvirksomhed, dvs. Hutton Inc. Det kan ikke føre til andet resultat, at TVB ikke påberåber sig krav, der støttes på kontraktforhold. Herefter må det antages, at den for Bundesgerichtshof verserende sag om betalingsforpligtelser ikke vedrører driften af Hutton GmbH.

d) Med hensyn til det *fjerde spørgsmål* har forbundsregeringen anført, at det hverken ville være i overensstemmelse med det forbrugerbeskyttelsesformål, der forfølges med konventionens artikel 14 og 15, eller med konventionens systematik, hvis man på grundlag af udtrykket »sager om kontrakter« i artikel 13, stk. 1, kun ville opfatte artikel 14 og 15 som bestemmelser om den internationale kompetence for krav i kontraktforhold. Konventionens artikel 13, 14 og 15 må nemlig i sager om forbrugerkontrakter antages at indeholde en selvstændig og udtømmende regulering af kompetencen, som går forud for de almindelige kompetencebestemmelser, og som derfor også må omfatte krav uden for kontrakt.

Som det allerede fremgår af overskriften til afsnit II, afdeling 4, i den tyske version (»Zuständigkeit für Verbrauchersachen«), har artikel 14 og 15 et vidt anvendelsesområde og skal omfatte alle tvister — også om krav uden for kontraktforhold — som opstår i sammenhæng med forbrugerkontrakter. Artikel 13, stk. 1, må derfor også finde anvendelse på erstatningskrav, der støttes på tilsidesættelse af forpligtelser i forbindelse med kontraktens indgåelse, og krav, der støttes på ugrundet berigelse, i forbindelse med tilbageførsel af ydelser i henhold til en kontrakt.

Med hensyn til spørgsmål 4 b) har den tyske forbundsregering anført, at det ikke er nødvendigt at tage stilling til det, da konventionens artikel 13 efter regeringens opfattelse også omfatter alle krav, der ikke støttes på kontraktforhold.

Sammenfattende har regeringen foreslået, at Bundesgerichtshof's spørgsmål besvares således:

»1) Konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3, omfatter kommissionsaftaler om udførelse af valuta-, værdipapir- og vareterminsforretninger.

2) Konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3, litra a), finder anvendelse, når blot forbrugerens medkontrahent inden for et rimeligt tidsrum forud for kontraktens indgåelse har annonceret i dagblade og tidsskrifter i den stat, hvor forbrugeren har bopæl.

3) Forbrugerens medkontrahent er ikke indehaver af en filial, et agentur eller en lignende virksomhed i konventionens artikel 13, stk. 2's forstand, når medkontrahenten med henblik på indgåelse og gennemførelse af kontrakten har benyttet et selskab, som er hjemmehørende i den stat, hvor forbrugeren har bopæl, og som ejes af medkontrahenten,

med hvem der også består et personsammenfald, og når selskabet ikke har fuldmagt til at indgå aftaler, men alene optræder som bud og foretager rådgivning af forbrugeren.

Sager, der opstår i det således formidlede forhold mellem forbrugeren og dennes medkontrahent, er ikke sager vedrørende driften af en filial, et agentur eller en lignende virksomhed i konventionens artikel 13, stk. 2's forstand.

4) Begrebet 'sager om kontrakter' i konventionens artikel 13, stk. 1, omfatter ud over indtaling af erstatningskrav som følge af tilsidesættelse af kontraktlige forpligtelser også indtaling af krav, der støttes på tilsidesættelse af forpligtelser i forbindelse med kontraktens indgåelse (culpa in contrahendo) og på ugrundet berigelse i forbindelse med tilbageførsel af ydelser i henhold til kontrakten.«

18. *Kommissionen* har *indledningsvis* anført, at konventionens afsnit II, afdeling 4 — som oprindelig kun vedrørte afbetalingskøb mv. — ved ikrafttrædelsen af tiltrædelseskonventionen af 1978 blev udvidet, dels til generelt at omfatte sager om forbrugerkontrakter, dels på den måde, at der i artikel 13 blev indføjet en speciel kompetenceregel for tilfælde, hvor forbrugerens medkontrahent ikke har bopæl eller hjemsted på en kontraherende stats område, men er indehaver af en filial, et agentur eller en lignende virksomhed i en kontraherende stat.

a) Med hensyn til Bundesgerichtshof's *første spørgsmål* har Kommissionen anført, at Bundesgerichtshof ikke har rejst spørgsmål om, hvorvidt overdrageren i den foreliggende sag er forbruger, men ønsker oplyst, om den omtvistede kommissionsaftale i konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3's forstand er en kontrakt, »hvis formål er levering af tjenesteydelser«.

På dette punkt har Kommissionen under henvisning til bestemmelsens ordlyd (»andre kontrakter«) anført, at tjenesteydelser af enhver art må være omfattet, bortset fra transportkontrakter, der udtrykkeligt er undtaget i henhold til konventionens artikel 13, stk. 3.

I modsætning til, hvad der gælder for køb af løsøregenstande, hvor købesummen skal betales i rater, og for lån, der skal tilbagebetales i rater, eller andre kreditdispositioner til finansiering af køb af løsøregenstande, betragtes kontrakter om levering af tjenesteydelser dog kun som forbrugerkontrakter, hvis de yderligere betingelser i artikel 13, stk. 1, nr. 3, litra a) og b), er opfyldt. Det fremgår af Schlosser-rapporten, at alle betingelserne skal være opfyldt, og at formålet hermed er at sikre, at der består en tilstrækkelig nær tilknytning mellem tjenesteydelsen og forbrugerens bopæl. Rapporten giver dog ingen holdepunkter for, at der skulle gælde yderligere begrænsninger med hensyn til udtrykket »kontrakter, hvis formål er levering af tjenesteydelser«.

Definitionen af forbrugerkontrakter i Romkonventionens artikel 5 svarer til den, der opstilles i Bruxelles-konventionens artikel 13, men der er dog den væsentlige forskel mellem de to konventioner, at »aftaler om

levering af tjenesteydelser« efter Romkonventionens artikel 5, stk. 4, ikke betragtes som forbrugerkontrakter, hvis de »udelukkende skal præsteres i et andet land end det, hvor forbrugeren har sin bopæl«.

Heraf følger, at hverken ordlyden af artikel 13, stk. 1, nr. 3, eller forarbejderne til bestemmelsen kan tale for, at en kommissionsaftale som den, hovedsagen drejer sig om, falder uden for bestemmelsens anvendelsesområde.

Til støtte for denne opfattelse taler, at bestemmelsen har til formål at sikre, at en endelig forbruger kan benytte et passende værneting, også i forbindelse med dispositioner, der rækker ud over landegrænserne. En privatperson, der deltager i børsspekulation, forekommer også at være beskyttelsesværdig, og i den tyske juridiske litteratur opfattes investorbeskyttelsen i henhold til de børsretlige regler også som en forbrugerbeskyttelse.

I henhold til Giuliano/Legardebetænkningen er aftaler om køb af værdipapirer ganske vist ikke forbrugeraftaler i Rom-konventionens artikel 5's forstand, men dette er en konsekvens af, at Romkonventionen efter artikel 1, stk. 2, litra b), generelt ikke finder anvendelse på kontraktmæssige skyldforhold i forbindelse med »forpligtelser ifølge veksler, checks og ordregældsbreve eller ifølge andre omsætningspapirer i det omfang, forpligtelserne ifølge sådanne andre omsætningspapirer udspringer af deres negotiable karakter«. Hertil kommer, at tvisten i det foreliggende tilfælde ikke er en tvist mellem parterne i et køb af værdipapirer, men mellem en spekulant og en mægler, og at tvisten ikke angår levering af værdipapirer.

Efter Kommissionens opfattelse må det således antages, at konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3, også omfatter kommissionsaftaler om udførelse af valuta-, værdipapir- og vareterminsforretninger.

b) Med hensyn til det *andet spørgsmål* har Kommissionen anført, at udtrykket »reklamering i den stat, hvor forbrugeren har bopæl ... forud for kontraktens indgåelse« skal forstås således, at det forudsætter en målrettet virksomhed i den pågældende stat fra den parts side, der præsterer tjenesteydelsen. Forholdet mellem reklameringen og kontraktens indgåelse er imidlertid rent tidsmæssigt i den forstand, at initiativet skal være taget forud for kontraktens indgåelse. Der stilles derimod ikke krav om en årsagsforbindelse mellem de to forhold, idet bestemmelsen i modsat fald ville miste sin gennemslagskraft, da vanskelighederne ved at føre bevis for en årsagssammenhæng i mange tilfælde ville føre til, at forbrugerne ville være forhindret i at påberåbe sig en kompetenceregel, der netop er indført til beskyttelse af forbrugerne.

Herefter må det antages, at artikel 13, stk. 1, nr. 3, litra a), finder anvendelse, når blot forbrugerens medkontrahent har annonceret i dagblade eller tidsskrifter i den stat, hvor forbrugeren har bopæl.

c) For så vidt angår det *tredje spørgsmål* har Kommissionen henvist til, at udtrykket »sager vedrørende driften« af en filial, et agentur eller en lignende virksomhed er benyttet i konventionens artikel 5, nr. 5, artikel 8, stk. 2, og artikel 13, stk. 2.

Formålet med den sidstnævnte bestemmelse er at forhindre, at konventionens artikel 4 finder anvendelse, når forbrugernes medkontrahenter har bopæl eller hjemsted i tredjestater, og dermed at beskytte forbrugerne. Som følge af dette formål adskiller bestemmelsen i artikel 13, stk. 2, sig fra den specielle kompetenceregel i artikel 5, nr. 5, hvorved den almindelige kompetenceregel i konventionens artikel 2 fraviges af retsplejehensyn. I øvrigt fremgår det af den sagkyndige rapport, der blev udarbejdet i forbindelse med den oprindelige konventionstekst (EFT 1979 C 59, s. 1, herefter benævnt »Jenard-rapporten«), at konventionens afsnit II, afdeling 4, udgør en selvstændig og udtømmende regulering, som ikke falder ind under konventionens artikel 2 ff.

Domstolen har allerede fortolket konventionens artikel 5, nr. 5, i dom af 6. oktober 1976 (De Bloos, a.st.), af 22. november 1978 (Somafer, a.st.), af 18. maj 1981 (sag 139/80, Blanckaert & Willems, Sml. s. 819) og af 9. december 1987 (Schotte, a.st.), og det, der nu skal tages stilling til, er, om denne praksis også skal gælde for fortolkningen af konventionens artikel 13, stk. 2 Indholdsmæssigt er begreberne i de to bestemmelser ganske vist parallelle, uanset den forskellige kontekst, men man vil også kunne tillægge artikel 13, stk. 2, større rækkevidde, da bestemmelsen ikke falder ind under reguleringen efter konventionens artikel 2 ff.

I et tilfælde som det foreliggende, hvor Hutton GmbH, som ejes af sagsøgte i hovedsagen, har optrådt som formidler i forbindelse med de ordrer, overdrageren har afgivet, og har rådgivet overdrageren — uden at det dog er godtgjort, at Hutton GmbH selv har afsluttet forretninger på sagsøgtes vegne — kan det eventuelt være en følge af dommene i Somafer-sagen, Blanckaert & Willems-sagen og Schotte-sagen, at der må stilles krav om, at repræsentationen for den udenlandske hovedvirksomhed skal være bemyndiget til at indgå aftaler og at påtage sig forpligtelser over for tredjemand på hovedvirksomheden vegne. Det var også denne løsning, det sagkyndige udvalg nåede frem til i Jenard-rapporten i forbindelse med konventionens artikel 8, stk. 2.

Heroverfor er generaladvokaten i Schotte-sagen gået ind for en mindre streng fortolkning, nemlig at artikel 5, nr. 5, skal kunne finde anvendelse, hvis forhandlingerne udelukkende er ført af det selskab, der repræsenterer hovedvirksomheden, også selv om den endelige kontrakt er indgået med hovedvirksomheden.

Efter Kommissionens opfattelse må den sidstnævnte fortolkning i hvert fald foretrækkes i forbindelse med konventionens artikel 13, stk. 2, da forbrugerbeskyttelsesformålet må være til hinder for, at man kræver strengere betingelser opfyldt. Der må

herefter specielt lægges vægt på, at den stedlige repræsentant for forbrugerens medkontrahent har rådgivet forbrugeren, uden at det kan være afgørende, om repræsentanten retligt set har haft fuldmagt til at indgå aftaler på hovedvirksomhedens vegne.

d) Med hensyn til det *fjerde spørgsmål* har Kommissionen anført, at Domstolen i Kalfelis-dommen har fastslået, at begrebet »erstatning uden for kontrakt« i konventionens artikel 5, nr. 3, skal betragtes som et selvstændigt begreb, der omfatter ethvert krav om, at en sagsøgt pålægges et erstatningsansvar, som ikke er knyttet til et kontraktforhold i artikel 5, nr. 1's forstand. Dermed har Domstolen fortolket artikel 5, nr. 3, således, at bestemmelsen ikke kan give grundlag for et accessorisk værneting.

I dommen i Peters-sagen har Domstolen også fortolket begrebet »kontraktforhold« i konventionens artikel 5, nr. 1, selvstændigt, men således at der inden for rammerne af denne bestemmelse består et accessorisk værneting i kraft af kravenes indbyrdes sammenhæng for krav, der knytter sig til en kontrakt. Desuden fremhævede generaladvokaten i sit forslag til afgørelse i Kalfelis-sagen fordelene ved at antage et accessorisk værneting i kraft af kravenes indbyrdes sammenhæng, nemlig at den retsinstans, der har kompetence med hensyn til kontraktforholdet, er bedst i stand til at bedømme forholdet mellem kontrakten og alle de omtvistede konsekvenser af kontrakten.

Efter Kommissionens opfattelse må den sidstnævnte fortolkning så meget mere skulle gælde for konventionens artikel 13, stk. 1, da en strengere fortolkning ville begrænse forbrugernes muligheder for at anlægge sag. Denne opfattelse er også blevet fremført i den juridiske litteratur.

Sammenfattende har Kommissionen foreslået, at Bundesgerichtshof's spørgsmål besvares således:

»1) Konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3, omfatter kommissionsaftaler om udførelse af valuta-, værdipapir- og vareterminsforretninger.

2) Konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3, litra a), finder anvendelse, når blot forbrugerens medkontrahent har annonceret i dagblade og tidsskrifter i den stat, hvor forbrugeren har bopæl.

3) Forbrugerens medkontrahent er indehaver af en filial, et agentur eller en lignende virksomhed i konventionens artikel 13, stk. 2's forstand, hvis medkontrahenten med henblik på indgåelse og gennemførelse af kontrakten benytter et selskab, som har hjemsted i den stat, hvor forbrugeren har bopæl, og som ejes af medkontrahenten, med hvem der også består et personsammenfald, selv om selskabet ikke har fuldmagt til at indgå aftaler, men alene optræder som bud og foretager rådgivning af forbrugeren. Sager, der opstår i det således formidlede forhold mellem

forbrugeren og dennes medkontrahent, skal anses for at være sager vedrørende driften af filialen, agenturet eller en lignende virksomhed.

4) Krav, som er knyttet til en kontrakt, og som er en følge af tilsidesættelse af forpligtelser i forbindelse med kontraktens indgåelse eller består i berigelseskrav eller krav om erstatning efter reglerne om erstatning uden for kontrakt, skal antages at falde ind under 'sager om kontrakter' i konventionens artikel 13, stk. 1's forstand.«

forbruger, samtidig er den, der oprindeligt har indgået en kontrakt med sagsøgte.

Den sag, der i det konkrete tilfælde verserer for den forelæggende ret, er dog i denne henseende atypisk, da sagsøgeren, TVB, har indtalt krav, der er overdraget til TVB af en forbruger, som oprindelig har indgået kontrakt med Hutton Inc. Under disse omstændigheder må man først tage stilling til, om erhververen med henblik på anvendelsen af konventionens artikel 13 selv skal være forbruger i bestemmelsens forstand, eller om overdragerens status som forbruger overføres i og med, at kravene overdrages.

III — Svar på spørgsmål fra Domstolen

a) *Første spørgsmål*

»Kan det tyske selskab TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH, i lighed med den person, der har overdraget sine rettigheder til selskabet, gøre krav på at have status som forbruger, hvilket er en betingelse for, at Bruxelleskonventionens artikel 13 finder anvendelse?«

19. *Hutton Inc.* har anført, at spørgsmålet bør besvares benægtende.

Til støtte herfor har Hutton Inc. anført, at en person i konventionens forstand er forbruger, når den pågældende har indgået en kontrakt med henblik på en brug, der må anses for at ligge uden for hans erhvervsmæssige virksomhed.

Udgangspunktet i konventionens artikel 13 er, at en sagsøger, der påberåber sig at være

I denne forbindelse har Hutton Inc. anført, at genstanden for en overdragelse af en fordring er den materielle overdragelse af fordringsretten, mens overdragerens eventuelle personlige egenskaber ikke berøres af overdragelsen. For så vidt angår konventionens artikel 13, giver forbrugeregenskaben kun en beskyttelsesværdig sagsøger en fortrinsstilling med hensyn til de værneting, han kan benytte, men berører ikke indholdsmæssigt det krav, der fremsættes. For med rette at kunne påberåbe sig bestemmelsen, skal den, der indtaler en fordring ifølge en overdragelse, selv være forbruger.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt sagsøgeren, dvs. i det foreliggende tilfælde erhververen, TVB, som en juridisk person efter tysk ret kan have status som forbruger, har Hutton Inc. anført, at det af en ren ordfortolkning af konventionens artikel 13 ganske vist ikke fremgår, at forbrugere skal være fysiske personer, men at en formålsfortolk-

ning er til hinder for at fastholde dette resultat. Det må således være en konsekvens af, at artikel 13 har til formål at beskytte den svageste kontraktpart, at kun private endelige forbrugere kan støtte ret på bestemmelsen. Handlende, fabrikanter og selvstændige erhvervsdrivende inden for liberale erhverv, som indgår kontrakter under udøvelse af deres virksomhed eller erhverv, må være undtaget, da sådanne kontrakter antages at falde ind under erhvervsmæssig virksomhed.

Erhververen, TVB, er imidlertid, som et tysk GmbH, en »handlende« i kraft af sin retlige organisationsform. Det er på forhånd udelukket, at TVB kan handle på anden måde end erhvervsmæssigt, og de kontrakter, som indgås af en sådan juridisk person, må altid antages at falde ind under selskabets erhvervsmæssige virksomhed.

At TVB ikke kan være forbruger i artikel 13's forstand bekræftes i øvrigt af selskabets navn og formål, som er udførelse af valuta-, værdipapir- og vareterminsforretninger som dem, sagen for den forelæggende ret drejer sig om.

20. *TVB* har anført, at spørgsmålet bør besvares bekræftende.

Konventionens artikel 13 og 14 har til formål at gøre det lettere for forbrugeren at gøre sine krav gældende ad rettens vej ved at henlægge kompetencen til retterne i den kontraherende stat, hvor forbrugeren har bopæl. Den beskyttelse, man har villet give med disse bestemmelser, er også nødvendig, når en forbruger har overdraget sine krav til en tredjemand. I mange tilfælde vil forbrugeren nemlig netop på grund af gennemførelsen af kontrakten være bragt i økonomiske vanskeligheder og vil som følge deraf være nødt til at overdrage sine krav. Det er derfor berettiget også at lade de fordele ved den lettere adgang til at føre sag, som artikel 13 og 14 giver forbrugeren, gælde for en erhverver af kravene, da dette indirekte kommer forbrugeren til gode.

21. *Forbundsrepublikken Tysklands regering* har anført, at baggrunden for konventionens artikel 13 ff. er socialpolitiske hensyn, og at det i bestemmelserne i almindelighed forudsættes, at forbrugeren som hovedregel økonomisk set er svagere og juridisk set er mindre erfaren end sin medkontrahent. Da forbrugeren dermed også har behov for særlig beskyttelse i forbindelse med retssager, har man givet ham valget mellem retterne i forskellige kontraherende stater.

Hvis man imidlertid ville betragte enhver tredjemand, som forbrugeren har overdraget et krav til, som forbruger, ville forbrugerens medkontrahent kunne blive stillet over for en række forbrugere i forbindelse med én kontrakt og dermed efter omstændighederne være tvunget til at forsvare sine interesser i anledning af indgåelsen af én og samme kontrakt under flere sager i forskellige kontraherende stater.

En sådan fortolkning af konventionen må afvises, da de i konventionen opstillede kompetenceregler skal være enkle at anvende. Desuden ville den medføre, at beskyttelsen i

henhold til konventionens artikel 13 ff. efter omstændighederne ville blive udvidet til at omfatte personer, som det netop ikke har været hensigten at beskytte.

På den anden side må det af hensyn til klarheden og retssikkerheden også afvises kun at lade forbrugeregenskaben gælde for de individuelle erhververe af forbrugerens krav, som rent konkret er lige så beskyttelsesværdige som overdrageren af kravene.

Under disse omstændigheder må det efter den tyske regerings opfattelse generelt antages, at individuelle erhververe af en forbrugers krav ikke selv er forbrugere i artikel 13's forstand. Dette resultat er også i overensstemmelse med Schlosser-rapporten, hvoraf det fremgår, at den, der har erhvervet forsikringstagerens ret, ikke kan betragtes som forsikringstager i artikel 7 ff.'s forstand. De socialpolitiske hensyn, der ligger til grund for konventionens afsnit II, afdeling 3 og 4, må indebære, at de særlige regler, der er indført for henholdsvis forsikringssager og sager om forbrugerkontrakter, skal fortolkes på samme måde.

22. *Kommissionen* har indledningsvis anført, at en forbruger i konventionens artikel 13 er defineret som en person, der har indgået en kontrakt med henblik på brug, der må anses at ligge uden for hans erhvervsmæssige virksomhed.

Endvidere kræver konventionens artikel 14, stk. 1, at sagsøgeren er forbruger.

Når sagsøgeren — som i sagen for den forelæggende ret — ikke selv opfylder kravet om at være forbruger, må der tages stilling til, om han kan påberåbe sig, at den, han afleder sit krav fra, er forbruger.

Efter Kommissionens opfattelse må svaret på dette spørgsmål afhænge af, i hvilken form overdragelsen rent juridisk har fundet sted.

Hvis erhververen har købt fordringen eller har fået den som gave, må det være udelukket, at han kan drage fordel af overdragerens stilling som forbruger.

Hvis fordringen derimod er blevet overdraget til inkasso, kan sagsøgeren antages at være indtrådt i overdragerens stilling som forbruger, og sagen kan betragtes som en sag om en forbrugerkontrakt i konventionens forstand. I forbindelse med denne form for overdragelse, som sker med det formål, at erhververen inddriver fordringen på overdragerens vegne og skal aflevere det, han opnår fra skyldneren, til overdrageren, er overdrageren nemlig i forholdet mellem parterne og også i økonomisk henseende fortsat den egentlige fordringshaver. Under hensyn til det beskyttelsesformål, der forfølges med konventionens afsnit II, afdeling 4, må det også antages at være berettiget, at en sag, der beror på en sådan overdragelse af en fordring fra en forbruger, behandles som en sag om en forbrugerkontrakt i konventionens forstand.

b) *Andet spørgsmål*

»Finder Bruxelles-konventionens artikel 13, stk. 2, anvendelse, såfremt filialen, agenturet eller virksomheden i denne bestemmelses betydning er beliggende i samme kontraherende stat som den, hvor forbrugeren har bopæl, mens moderselskabet har hjemsted i et tredjeland?«

23. *Hutton Inc.* har anført, at konventionen, som er udstedt med hjemmel i EØF-traktatens artikel 220, har til formål at harmonisere medlemsstaternes civilprocesretlige regler for at fjerne de retlige hindringer for det fælles marked og for at forhindre vanskeligheder i erhvervsforhold inden for Fællesskabet på grund af kompetencekonflikter.

Konventionens anvendelsesområde er således kun de kontraherende stater, og den skal ikke regulere kompetencekonflikter i forholdet mellem medlemsstaterne og tredjestater.

I henhold til konventionens artikel 4, stk. 1, afgøres retternes kompetence — med forbehold af artikel 16, der ikke er relevant i denne sag — i hver enkelt kontraherende stat efter statens egen lovgivning, såfremt sagsøgte ikke har bopæl eller hjemsted på en kontraherende stats område.

Konventionens artikel 13, stk. 1, hvori der henvises til artikel 4, forudsætter også, at sagsøgte ikke har bopæl eller hjemsted i en tredjestat. Artikel 13 og 14 giver således ikke hjemmel for værneting ud over dem, der følger af national ret. I modsat fald skulle der i artikel 4 være optaget et forbehold for bestemmelserne i artikel 13, men dette er ikke tilfældet.

I overensstemmelse hermed afgøres kompetencen i tilfælde, hvor sagsøgte har bopæl eller hjemsted i en tredjestat, også i sager om forbrugerkontrakter efter retsreglerne i denne stat.

Det samme må gælde for konventionens artikel 13, stk. 2, som efter bestemmelsernes systematik skal ses i sammenhæng med artikel 13, stk. 1.

Da det sagsøgte selskab i den foreliggende sag har hjemsted i en tredjestat, finder artikel 13, stk. 2, ikke anvendelse på det.

Selv hvis bestemmelsen i artikel 13, stk. 2, skulle fortolkes således, at den medførte en fravigelse af princippet i konventionens artikel 4, stk. 1, ville den kun kunne anvendes, hvis der var tale om en tvist om et internationalt retsforhold. Denne betingelse fremgår såvel af tredje afsnit i konventionens præambel, hvori der tales om retternes internationale kompetence, som af konventionens formål, som er at lette retssamkvemmet mellem de enkelte EF-medlemsstater, men derimod ikke at gribe ind i retstvister inden for den

nationale retsorden. Da bestemmelsen i konventionens artikel 14, stk. 1, går ud på, at forbrugeren kan vælge mellem retterne i den stat, hvor sagsøgte har bopæl, og retterne i den stat, hvor han selv har bopæl, forudsætter den altid en international sag, som anlægges af en forbruger.

Heraf følger, at en sag kun falder ind under konventionens anvendelsesområde, hvis sagsøgtes bopæl ikke er beliggende i samme kontraherende stat som sagsøgerens bopæl.

Dette støttes også af Jenard-beretningen, hvori det hedder:

»Ved retstvister, der verserer for retterne i en kontraherende stat, og som kun angår personer med bopæl i denne stat, spiller konventionen principielt ingen rolle; i artikel 2 henvises i et sådant tilfælde til de i den pågældende stat gældende kompetencenormer.«

Da parterne i den foreliggende sag har bopæl eller hjemsted i samme kontraherende stat, er sagen af rent national karakter, og konventionen kan derfor ikke finde anvendelse.

24. *TVB* har anført, at spørgsmålet må besvares bekræftende.

Det afgørende må være, at forbrugerens medkontrahent er undergivet konventionens bestemmelser, fordi medkontrahenten har en filial i en af de kontraherende stater. Om forbrugeren har bopæl i samme eller i en anden kontraherende stat, må derimod være uden betydning.

Det vil endog være det oftest forekommende i forbindelse med konventionens artikel 13, stk. 1, nr. 3, at forbrugeren har bopæl i samme stat som den, hvor medkontrahenten har en filial, idet den erhvervsdrivende som regel i første omgang vil indgå kontrakter med forbrugere i det land, hvor filialen er beliggende. Der består i øvrigt et ægte behov for, at bestemmelsen kan anvendes til fordel for forbrugere, der har bopæl i samme kontraherende stat, så længe et værneting på forbrugerens bopæl ikke principielt er anerkendt for alle sager om forbrugerkontrakter i de enkelte staters procesret.

25. *Forbundsrepublikken Tysklands regering* har anført, at det klart fremgår af henvisningen i artikel 13, stk. 1, til konventionens artikel 4, at bestemmelserne i afsnit II, afdeling 4, principielt ikke finder anvendelse, hvis forbrugerens medkontrahent ikke har bopæl eller hjemsted i en kontraherende stat.

I henhold til artikel 13, stk. 2, gælder der dog en undtagelse herfra i tilfælde, hvor forbru-

gerens medkontrahent er indehaver af en filial, et agentur eller en lignende virksomhed, og sagen vedrører driften af en sådan virksomhed. Konventionens artikel 14, stk. 1, og artikel 15 finder derfor anvendelse på sådanne sager, uafhængigt af, hvor forbrugeren har bopæl. Spørgsmålet må herefter besvares bekræftende.

26. *Det Forenede Kongerige* har indledningsvis henvist til følgende udtalelser i Schlosser-rapporten:

»At udelukke den endelige forbrugers handler med firmaer, som har deres sæde uden for EØF-området, fra anvendelsesområdet for afdeling 4 er urimeligt, når sådanne firmaer har en filial inden for EØF. For ved anvendelse af artikel 4 vil det efter den nationale lovgivning, som skal anvendes efter kompetencebestemmelsen, ofte ikke være muligt for forbrugeren at anlægge sag ved den ret, som er garanteret ham i forhold til aftalepartnere, som har bopæl inden for EØF. Af de samme grunde, ifølge hvilke forsikringsvirksomheder med filialer inden for EØF med hensyn til kompetence behandles som virksomheder med bopæl i Fællesskabet, må også forbrugerens aftalepartnere behandles som havende bopæl i EØF, når de har en filial der.«

Kongeriget har anført, at formålet med konventionens afsnit II, afdeling 4, er at beskytte forbrugere med bopæl i Fællesskabet. Når forbrugeren er sagsøger, og sagsøgte ikke har bopæl på en kontraherende stats område, må national ret i den stat, hvor forbrugeren har bopæl, finde anvendelse i overensstemmelse med konventionens artikel 4.

I sager, der vedrører driften af en filial, et agentur eller en lignende virksomhed inden for Fællesskabet består der dog — selv om den pågældende part ikke har bopæl i en kontraherende stat — en tilstrækkelig nær tilknytning til Fællesskabet til, at en anvendelse af konventionen er berettiget. Dette opnås ved, at den pågældende part i henhold til konventionens artikel 13, stk. 2, behandles som om bopælen befandt sig der, hvor filialen mv. er beliggende.

Efter Det Forenede Kongeriges opfattelse er der principielt ingen grund til, at den beskyttelse, konventionen indebærer i sager om forbrugerkontrakter, skulle bortfalde, fordi medkontrahentens filial mv. er beliggende i samme stat som den, hvor forbrugeren har bopæl. Konventionens afsnit II, afdeling 4, finder ensartet anvendelse i den forstand, at den gælder uafhængigt af, om en kontraherende stats nationale ret yder en forbruger tilstrækkelig beskyttelse over for en part fra en ikke-kontraherende stat. Også den fiktion, som opstilles i artikel 13, stk. 2, må derfor bringes i anvendelse på ensartet måde.

Også selv om det i Jenard-rapporten udtales, at konventionen principielt ikke spiller nogen rolle i sager, som verserer for retterne i en kontraherende stat, og som kun angår personer med bopæl i denne stat, gælder der dog undtagelser herfra. I det foreliggende tilfælde drejer det sig om en sådan undtagelse, da konventionen selv — som følge af den fiktion, der opstilles i artikel 13, stk. 2 — medfører, at sager kan føres mellem to parter med bopæl i samme kontraherende stat.

27. *Kommissionen* har indledningsvis anført, at der efter ordlyden af konventionens artikel 13, stk. 2, ikke gælder en betingelse om, at filialen, agenturet eller en lignende virksomhed ikke må være beliggende i samme kontraherende stat som den, hvor forbrugeren har bopæl.

Ganske vist finder konventionen — i henhold til artikel 13, stk. 1, hvori der henvises til artikel 4 — kun anvendelse, hvis sagsøgte har bopæl eller hjemsted i en kontraherende stat, men det fremgår af artikel 13, stk. 2, at reglen i forbrugerens interesse er en anden, når forbrugerens medkontrahent ikke har bopæl eller hjemsted, men en filial mv. i en kontraherende stat, og der opstår en tvist, som vedrører driften af en sådan filial.

Formålet med disse regler er at beskytte forbrugeren, som den traditionelt set svageste part i kontrakten, men under en socialpolitisk synsvinkel bør denne beskyttelse dog ikke afhænge af forholdet mellem den kontraherende stat, hvor medkontrahenten er indehaver af en filial, og den stat, hvor forbrugeren har bopæl. Det kan også vanskeligt hævdes, at den fiktive bopæl i henhold til artikel 13, stk. 2, skulle gøre sagen til en rent indenlandsk sag, i tilfælde hvor medkontrahentens filial er beliggende i samme stat som den, hvor forbrugeren har bopæl.

Efter Kommissionens opfattelse er denne fortolkning — hvorefter konventionens artikel 13, stk. 2, finder anvendelse, når filialen mv. i bestemmelsens forstand er beliggende i samme kontraherende stat som den, hvor forbrugeren har bopæl, og når hovedvirksomheden har hjemsted i en tredjestat — også i overensstemmelse med konventionens formål, som i henhold til præamblen er, at »styrke retsbeskyttelsen for de [i Fællesskabet] bosiddende personer«.

F.A. Schockweiler
Refererende dommer